

گزارش (فرهیختگان) از جایگاه کتابخانه‌های عمومی ایران در دنیا نشان می‌دهد که وضعیت قابل قبولی داریم اما با توجه به تعداد جمعیت و گستردگی استان‌ها، برای دسترسی مناسب به کتابخانه‌ها باید حمایت و اقدامات بیشتری صورت بگیرد

۲۵۳ شهر بدون کتابخانه

عاطفه جعفری
خبرنگار گروه فرهنگ

گرای کتاب برای امروز دنیوز نیست. در این دانشی افراشتن قیمت‌ها همه اقبال، کتاب هم از این قاعده مستثنی نبوده و آمار ماهانه خاسته کتاب و ادبیات ایران نشان می‌دهد که تنها مولفانی که همیشه رشد دارد و هیچ وقت ثابت یا منفی نبوده، قیمت کتاب است. در

مورد گرایی و دلایل و راهکارهای جلوگیری از افزایش قیمت کتاب بارها صحبت کردیم. اما این بار با گزارش و راهکار جدید آمدیم. حتما وجود کتابخانه‌ها در این اوضاع گرانی کمک‌کننده است، کتابخانه‌هایی که میجر باشند و منابع جدید داشته باشند. ایلا فلا دریسون بین المللی انجمن‌ها و موسسات فرهنگی است. امروز در این گزارش به سراغ آمار رسمی که نقش مثبت کتابخانه‌های جهان در ایفلا منتشر شده است، تا وضعیت کشورمان را در این آمار جهانی بررسی کنیم. در کل وضعیت قابل

قبولی در این حوزه داریم که به تفکیک جدول در گزارش موجود است. به کارگیری آن در تمام زمینه‌های شغلی و آموزشی و... فولید است. در تعداد کتابخانه‌ها، در دنیا چهاردهم هستیم، این آمار موارد دیگری را هم پوشرد می‌کند که توجه به آن می‌تواند به حوزه کتاب و کتابخوانی کمک کند. درمبارزندی که رئیس‌جمهور از نمایشگاه کتاب اسماال دانش، به موضوع سهولت دسترسی به کتاب اشاره کردند، موضوعی که نقش کتابخانه‌ها را بسیار پررنگ می‌کند، این دسترسی با ساخت کتابخانه و همچنین تجهیز آنها به منابع

جدید امکان پذیر است. براساس آخرین اطلاعات نهاد کتابخانه‌های عمومی، درحال حاضر ۱۳۷۴۱ باب کتابخانه عمومی شامل ۲۷۵۴ ساب کتابخانه نهادی، ۸۴۰ باب کتابخانه مشارکتی، ۲۹ باب کتابخانه مستقل و ۱۱۸ باب سان مطالعه در سطح کشور به ارائه خدمات کتابخانه‌ای می‌پردازند و البته در این گزارش فقط به کتابخانه‌های عمومی پرداختیم و کتابخانه‌های شهرداری و مساجد در این آمار نیامده است. حالا مهم بودن این آمار و شبکه کتابخانه‌ای در کشور برای چیست؟ وقتی از گرانی کتاب

می‌گوییم و اینکه مردم نمی‌توانند در این گرانی، کتاب را در سید خریدشان بگذرانند، پس باید دنبال راهکارهای دیگر گشت. کتابخانه‌ها از آن مواردی هستند که می‌توانند کمک کنند باشند. آمار جایگاه کتابخانه‌های عمومی ایران در دنیا نشان می‌دهد که وضعیت قابل قبولی داریم اما با توجه به پراکندگی جمعیت باید تعداد کتابخانه‌های عمومی در کشور بیشتر شود. اینکه در شهرها و روستاهای مختلف کتابخانه وجود داشته باشد و با منابع جدید در دسترس قرار بگیرد.

چرا کتابخانه‌ها مهم هستند؟

در زمانهای که متوسط برای خرید هر کتاب باید در حدود ۱۲۰ هزار تومان پرداخت شود و اگر کسی کتابخوان حرفه‌ای باشد و در ماه ۵ کتاب هم بخواند، بخرد، حتما رقم زیادی در این گرانی‌ها خواهد بود، برای همین وجود کتابخانه با منابع جدید می‌تواند کمک‌کننده باشد تا دسترسی به کتاب تسهیل شود. با نظر همه کارشناسان حوزه علم اطلاعات‌شناسی، ضرورت وجود و بقای کتابخانه در چند شاخص خلاصه می‌شود؛ اول از همه بحث اطلاعات صحیح و درست و قابل استناد است. در کتابخانه‌هایی که وجود دارند و به‌عنوان منبع اطلاعاتی مورد استفاده قرار می‌گیرند، منابعی مشخص و دارای درجه بالایی از صحت و سقم هستند، مورد دوم مساله وجود متخصصانی به نام کتابداران یا کارشناسان علم اطلاعات است که در هیچ سازمان یا نهاد دیگری بسیاری از خطری خسود وجود ندارند و این کارشناسان تمام تلاش خود را در برخورد با مراجعان انجام می‌دهند تا آنها را در رسیدن به بهترین و کامل‌ترین و صحیح‌ترین اطلاعات مورد نیازشان یاری کنند. مورد بعدی کارآمدی اقتصادی کتابخانه‌هاست. به‌گونه‌ای که آنها امکان دسترسی و بازیابی اطلاعات به‌صورت آمانت برای مخاطبان خود فراهم می‌کنند و در نتیجه صرفه و بهره اقتصادی را در نصیب مراجعان خود می‌کنند و ناگفته‌نماند که از این امر خود نیز با شرکت در کنسرسیوم‌های ملی و بین‌المللی بهره می‌برند، همین ساله در سطح وسیع‌تر یعنی ملی و بین‌المللی سووده و بارزهی مفید دارد و اما شاخص نهایی بحث کاربرد دانش است. کتابخانه‌ها به تولید و خلق دانش کمک‌شانی کرده‌اند و نقشی که دانش در کل جهان هستی بازی می‌کند، آنقدر مهم و دارای اهمیت

است که نیاز به نوشتن مقاله‌ای جداگانه در این زمینه است؛ اما به‌طور کلی وجود دانش و به کارگیری آن در تمام زمینه‌های شغلی و آموزشی و... فولید اقتصادی، معنوی، فرهنگی، اخلاقی و... بسزایی دارد که عمال نشان داده شده که در کشورهایی که مساله کتاب، کتابخانه و کتاب‌خوانی دارای ارزش و اهمیت بوده و عمل‌اندان توجه و برایش سرمایه‌گذاری شده است، رشد و پیشرفت زیادی در تمام امور داشته‌اند. کتابخانه‌ها نزدیک به ۵۰۰۰ سال است که وجود دارند. اگر آنها نهاد‌های ضروری نبودند، مدت‌ها پیش از بین رفته بودند. حتما ساخت کتابخانه و تجهیز منابع این اگر در دستورکار دولت قرار داشته باشد، می‌تواند در فرهنگ جامعه تاثیرگذار باشد. خوب است همچنین‌اشاره‌ای داشته باشیم به گزارشی که در مورد حوزه فرهنگ برنامه هفتم توسعه، نوشتم و گفتم، طبق آمار بخش فرهنگی و اجتماعی در این لایحه، حدود ۳۵ صفحه است و بخش فرهنگ هم حدود ۴ صفحه و البته ۸ بند از نزدیک به ۲۰۰ بند این لایحه را شامل می‌شود. با این آمار و عناوین، حوزه فرهنگ را باید جزء مطلوب‌ترین بخش‌های برنامه‌های توسعه دانست. در برنامه هفتم توسعه برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی در قالب فرهنگ عمومی و سبک زندگی، جمعیت و خانواده، سیاست داخلی و ارتقای سلامت اجتماعی، نظام سلامت، تامین اجتماعی و سیاست‌های حمایتی و صنعت گردشگری و صنایع دستساز صورت‌گرفته است. جای کتاب و کتابخانه در این برنامه خالی است و حتما متولیان امر اگر می‌خواهند کشور را از نظر فرهنگی با حتی موارد دیگر توسعه دهند ناگزیرند که به این موارد توجه کنند.

ایده کتابخانه‌های مرکزی بر محور خدمات

یکی از اتفاقات مهم در این سال‌ها، افتتاح کتابخانه‌های مرکزی در استان‌های مختلف است. دیگر تعریف کتابخانه در مخزن و سالن مطالعه خلاصه نمی‌شود و با این کتابخانه‌ها و گسترش خدمات‌دهی در آنها، باعث می‌شود تا کتابخانه به قلب فرهنگی و مهم در آن استان تبدیل شود. به گفته گردانندگان نهاد کتابخانه‌ها، کتابخانه‌های عمومی امروز پیشرفت زیادی در تمام امور داشته‌اند. کتابخانه‌ها نزدیک به ۵۰۰۰ سال است که وجود دارند. اگر آنها نهاد‌های ضروری نبودند، مدت‌ها پیش از بین رفته بودند. حتما ساخت کتابخانه و تجهیز منابع این اگر در دستورکار دولت قرار داشته باشد، می‌تواند در فرهنگ جامعه تاثیرگذار باشد. خوب است همچنین‌اشاره‌ای داشته باشیم به گزارشی که در مورد حوزه فرهنگ برنامه هفتم توسعه، نوشتم و گفتم، طبق آمار بخش فرهنگی و اجتماعی در این لایحه، حدود ۳۵ صفحه است و بخش فرهنگ هم حدود ۴ صفحه و البته ۸ بند از نزدیک به ۲۰۰ بند این لایحه را شامل می‌شود. با این آمار و عناوین، حوزه فرهنگ را باید جزء مطلوب‌ترین بخش‌های برنامه‌های توسعه دانست. در برنامه هفتم توسعه برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی در قالب فرهنگ عمومی و سبک زندگی، جمعیت و خانواده، سیاست داخلی و ارتقای سلامت اجتماعی، نظام سلامت، تامین اجتماعی و سیاست‌های حمایتی و صنعت گردشگری و صنایع دستساز صورت‌گرفته است. جای کتاب و کتابخانه در این برنامه خالی است و حتما متولیان امر اگر می‌خواهند کشور را از نظر فرهنگی با حتی موارد دیگر توسعه دهند ناگزیرند که به این موارد توجه کنند.

تعداد کتابخانه‌های عمومی در ایران در سال ۱۳۹۹، ۱۳۷۴۱ باب کتابخانه شامل ۲۷۵۴ ساب کتابخانه نهادی، ۸۴۰ باب کتابخانه مشارکتی، ۲۹ باب کتابخانه مستقل و ۱۱۸ باب سان مطالعه در سطح کشور به ارائه خدمات کتابخانه‌ای می‌پردازند و البته در این گزارش فقط به کتابخانه‌های عمومی پرداختیم و کتابخانه‌های شهرداری و مساجد در این آمار نیامده است. حالا مهم بودن این آمار و شبکه کتابخانه‌ای در کشور برای چیست؟ وقتی از گرانی کتاب

رتبه کشورها براساس تعداد کتابخانه‌های عمومی		رتبه کشورها براساس تعداد کتابخانه‌های عمومی	
رتبه	کشور	رتبه	کشور
۱	روسیه	۱	روسیه
۲	اوکراین	۲	اوکراین
۳	ویتنام	۳	لیتوانی
۴	ایالات متحده	۴	لتونی
۵	فرانسه	۵	استونی
۶	لهستان	۶	بلغارستان
۷	مکزیک	۷	روسیه
۸	جمهوری چک	۸	فرانسه
۹	ایتالیا	۹	بلاروس
۱۰	آلمان	۱۰	اسلواکی
۱۱	اسپانیا	۱۱	گرجستان
۱۲	قزاقستان	۱۲	قزاقستان
۱۳	انگستان	۱۳	لهستان
۱۴	ایران	۱۴	ویتنام
۱۵	کانادا	۱۵	بولونی
۱۶	ژاپن	۱۶	قرقریزستان
۱۷	چین	۱۷	فنلاند
۱۸	بلغارستان	۱۸	اسلوانی
۱۹	بلاروس	۱۹	نروژ
۲۰	رومانی	۲۰	باهاما
۲۱	آذربایجان	۲۱	سوئیس
۲۲	کلمبیا	۲۲	بلیز
۲۳	اسلواکی	۲۳	اتریش
۲۴	مالزی	۲۴	رومانی
۲۵	لیتوانی	۲۵	ایتالیا
۲۶	ترکیه	۲۶	سوئد
۲۷	تایلند	۲۷	آندورا
۲۸	بلژیک	۲۸	اسپانیا
۲۹	سوئیس	۲۹	بلژیک
۳۰	سوئد	۳۰	کرواسی
۳۱	هلند	۳۱	دانمارک
۳۲	قرقریزستان	۳۲	کانادا
۳۳	اتریش	۳۳	کشور بزرغال
۳۴	مصر	۳۴	جزایر ماریانای شمالی
۳۵	کشور بزرغال	۳۵	صربستان
۳۶	کشور بزرغال	۳۶	ایرلند
۳۷	گرجستان	۳۷	آلمان
۳۸	لتونی	۳۸	هلند
۳۹	نروژ	۳۹	سنگاپور
۴۰	انگستان	۴۰	نیوزیلند
۴۱	استونی	۴۱	مکزیک
۴۲	دانمارک	۴۲	انگستان
۴۳	اسلواکی	۴۳	ارمنستان
۴۴	سوئیس	۴۴	ایالات متحده
۴۵	کرواسی	۴۵	سیشل
۴۶	بلژیک	۴۶	مالزی
۴۷	سنگاپور	۴۷	جامائیکا
۴۸	ایرلند	۴۸	ایران
۴۹	نیوزیلند	۴۹	کوبا
۵۰	بولان	۵۰	کلمبیا
۵۱	اسلوانی	۵۱	آذربایجان
۵۲	کامرون	۵۲	یونان
۵۳	هندوراس	۵۳	ژاپن
۵۴	ارمنستان	۵۴	نامیبیا
۵۵	نیکاراگوه	۵۵	شیلی
۵۶	جامائیکا	۵۶	قبرس
۵۷	عراق	۵۷	نیکاراگوه
۵۸	بولونی	۵۸	ازبکستان
۵۹	نامیبیا	۵۹	آرژینا
۶۰	اروگوئه	۶۰	اروگوئه
۶۱	کاستاریکا	۶۱	ترینیداد و توباگو
۶۲	غنا	۶۲	هندوراس
۶۳	سوئد	۶۳	تایلند
۶۴	باهاما	۶۴	ترکیه
۶۵	بلیز	۶۵	اسواتینی
۶۶	اکوادور	۶۶	کاستاریکا
۶۷	اسرائیل	۶۷	آنتیگوا و باربودا
۶۸	گینه	۶۸	موروس
۶۹	قبرس	۶۹	مصر
۷۰	ترینیداد و توباگو	۷۰	کامرون
۷۱	اسواتینی	۷۱	اسواتینی
۷۲	موروس	۷۲	یونان
۷۳	بنین	۷۳	گینه
۷۴	آندورا	۷۴	عراق
۷۵	نیپال	۷۵	اکوادور
۷۶	سیشل	۷۶	چین
۷۷	جزایر ماریانای شمالی	۷۷	مالدیو
۷۸	بولان	۷۸	غنا
۷۹	آرژینا	۷۹	سوئد
۸۰	آنتیگوا و باربودا	۸۰	بنین
۸۱	مالدیو	۸۱	کامبیا
۸۲	کامبیا	۸۲	اکوادور
			عراق

جدول شماره ۱

جدول شماره ۲

جدول شماره ۳

جدول شماره ۴

جدول شماره ۴